

20.4.2026

לכבוד
מזכירות מושב דור
בפקס: 04-6396399

לכבוד
אסף וחנר
מנהל אגף תכנון והנדסה,
מהנדס המועצה והוועדה לתכנון ובנייה חוף כרמל
דוא"ל: yonitlm@hcarmel.org.il, asaf@hcarmel.org.il

לכבוד
מר אסיף איזק
יו"ר הוועדה המקומית לתכנון ולבנייה המועצה אזורית חוף הכרמל
בדוא"ל: lishka@hcarmel.org.il, asif@hcarmel.org.il

שלום רב,

**הנדון: הימנעות מהוצאת היתרי בנייה שיש בהם בכדי לחלל את הקברים
בכפר טנטורה העקור, שימור, סימון, גידור ושילוט הקברים בכפר**

סמך: מכתבינו מיום 24.5.2023 ו- 8.4.2025

הרינו לפנות אליכם בזאת בבקשה להימנע מלהוציא היתרי בנייה שיש בהם בכדי להמשיך ולחלל את קברי האחים ובתי הקברות בכפר טנטורה העקור. כמו כן, נשוב ונבקשכם לסמן, לגדר ולשים שילוט היכן שנמצאים קברי אחים ובתי הקברות בכפר טנטורה, הכל בצורה שמפסיקה את חילולם ומאפשרת ביקור על ידי בני המשפחות וביצוע טקסים דתיים, ובכך לשמור על כבודם של הנקברים וקרוביהם (ראו פניות קודמות בסמך). כמו כן, יש להבטיח את שימורם של המבנים/אתרים ההסטוריים של הכפר טנטורה העקור.

1. לאחרונה, נודע למרשנו, ועד עקורי טנטורה, אודות קיומה של בקשה להוצאת היתר בחוף דור אשר הוגשה לוועדה המקומית חוף הכרמל. לפי אתר הוועדה, הבקשה הוגשה על ידי מושב דור מכוח תכנית מס' חכ/28/ יג - "שטח תיירות ונופש במושב דור" שאושרה בשנת 2013 (להלן: **התכנית**). אין באפשרותנו לראות מידע נוסף אודות הבקשה. אי לכך, לא ברור אם מדובר בבקשה תואמת תכנית או בהליך עם הקלה שיופקד להתנגדויות. בכל מקרה, יש לקחת בחשבון בשלב זה מידע חדש שלא היה מוכר לוועדות התכנון עת אישור התכנית, כפי שיפורט להלן.

2. מעיון בתשריט התכנית והוראותיה, עולה, בין היתר, כי לא סומנו בתי הקברות ו/או קברי האחרים בתכנית. אנו מניחים כי המידע לא היה מוכר או זמין לעורכי התכנית, כאמור. כך נוצר מצב פגום לפיו תכנית מאושרת מתירה שימושים המחללים את קברי האחים ובתי הקברות של כפר טנטורה העקור.

בשלב זה, ישנה הזדמנות לתקן מצב מעוות זה ולמנוע את המשך חילול הקברים. בנוסף, יש להבטיח את שימורם המלא והנגיש של חמשת המבנים/אתרים ההסטוריים המוזכרים בתקנון התכנית.

3. כבר במכתבים שבסמך פירטנו כי בשנת 2023 ערך ארגון Forensic Architecture (FA) תחקיר מקיף שמטרתו לאתר את מיקומם המדויק של בתי הקברות וקברי האחים ולבחון אילו שימושים נעשים בשטחים אלה כיום. הדו"ח הגיע לממצאים ברורים אודות מיקום קברי האחים ובתי הקברות בכפר העקור, אודותיהם פירטנו במכתבנו מיום 24.5.2023.

הדו"ח זמין בקישור הבא:

https://content.forensic-architecture.org/wp-content/uploads/2023/05/Tantura-report_v7.0.pdf

4. באשר לקברי האחים, זוהו בדו"ח של FA שתי תכונות אדמה (Earth Feature) שכנראה מכילות קברי אחים, וחשד לקיומם של עוד שני קברי אחים.

א. קבר אחים ראשון - Earth Feature 1 (E1): אורכו כ-33 מטר, ורוחבו 3 מטר, וגובהו כ-85 ס"מ. בהתאם לגודל והעומק של הקבר, הקבר יכול להכיל בין 70-140 גופות, תלוי בצורת הקבורה. מיקום הקבר על גבי צילום אוויר עדכני מעלה כי הוא משמש כחלק מהחניון לחוף וכפר נופש דור. מרכז הקבר וגבולותיו על פי הדו"ח:

The centre of E1 is approximately: 32.61089, 34.91905. The extent of E1 is 32.61091, 34.91887; 32.61088, 34.91887; 32.61089, 34.91924; 32.61086, 34.91924.

Figure 34. Boundary of Earthwork 1 marked within contemporary satellite image. Source: 7 June 2019, OFEK. Forensic Architecture, 2023.

מקור: FA דו"ח Executions and Mass Graves in Tantura, בעמ' 46-36.

ב. קבר אחים שני- Earth Feature 2 (E2): אורכו כ-19 מטר, ורוחבו 3 מטר, וגובהו כ-85 ס"מ. צילום אוויר עדכני מעלה כי הוא נמצא בתחילת דרך למעבר רגלי לחניון חוף המושב דור. בהתאם לגודלו ועומקו, הקבר יכול להכיל בין 40-80 גופה. מרכז הקבר וגבולותיו על פי הדו"ח הם בערך:

The location of E2 is: 32.60918, 34.91803. The extent of E2 is 32.60922, 34.91793; 32.60918, 34.91813; 32.60916, 34.91812; 32.60919, 34.91793.

Figure 45. Boundary of Earthwork 2 marked within contemporary satellite image. Source: 7 June 2019, OFEK. Forensic Architecture, 2023.

מקור: FA דו"ח **Executions and Mass Graves in Tantura**, בעמ' 46-56.

ג. על פי ממצאי הדו"ח, קיימות אינדקציות לקיומם של שני קברי אחים נוספים בשטח הכפר. קבר ראשון נמצא סמוך למבנה הדייגים שעל החוף. עדויות מרובות מתייחסות לקבורה ליד החוף (מיקום 32.60951, 34.91666 GPS). אמנם, השוואה של התמונות האוויריות של אותו מקום בין השנים 1947, 1949 ו-1952 אין זיהוי של עבודות עפר (earthworks) או חריגות בקרקע (anomalies ground). עם זאת, קיימת הפרעה משמעותית בקרקע כ-25 מטרים מדרום לאתר עליו הצביעו עדים. כיום, השטח הוא פתוח ומעליו עפר, סלעיות ועשב.

Figure 47. Sites of possible graves near the beach. The blue and red markers indicate al-Masry's testimony. The green marker indicates Hassadieh's testimony in Tantura. The yellow outline represents a mound that appears

מקור: FA דו"ח **Executions and Mass Graves in Tantura**, בעמ' 58-61.

קבר האחים השני נמצא בפינה הדרומית-מזרחית של בית הקברות הראשי של הכפר, שכל שטחו מחולל על ידי שימושים שונים, כולל מגרש חנייה ודשא. לפי עדויות, נקברו בתוך קבר זה 10-20 גופות בתוך בור עגול. על פי דו"ח התחקיר של FA, השוואה בין תמונות האוויר של 1947, 1949 ו-1952 עולות ארבעה הפרעות קרקע - כל אחת מהן ברוחב של 2-4 מטרים ואורך של 2-4 מטרים, בחלק הדרום-מזרחי של בית הקברות הראשי של הכפר.

Figure 51. Diagram representing all locations testified to be sites of mass graves inside the cemetery. Source: 7 June 2019, OFEK. Forensic Architecture, 2023.

מקור: FA דו"ח Executions and Mass Graves in Tantura, בעמ' 68-62.

5. בנוסף, מסמכים מארכיון הצבא אף הם מלמדים על קבורה בקברי אחים, בפיקוח פקידי צבא. במסמך מתאריך 31.5.1948 מציין "מפקד חבל מס. 1", בין היתר, "עלי לציין שאת כל ההרוגים שהיו בטנטורה קברנו, "עלי לציין שאת כל ההרוגים שהיו בטנטורה קברנו."

אל : מפקד הנפה
מאת : מפקד חבל מס. 1

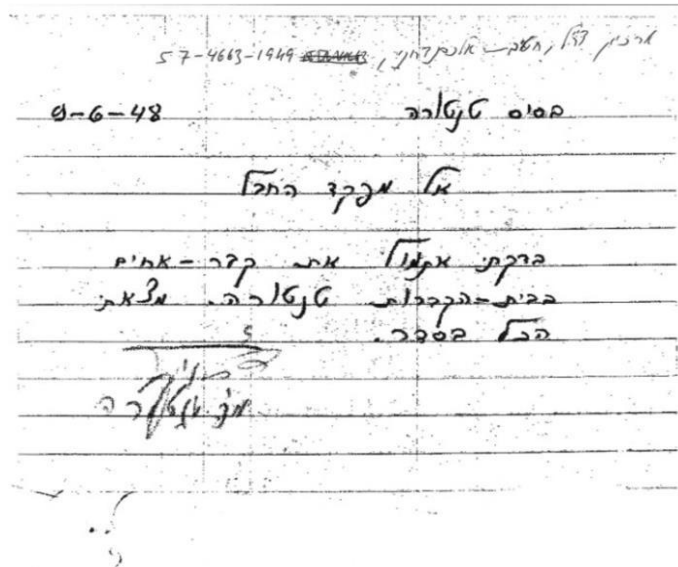
זכרון-יעקב, 5.48.22.31
תיק/א/18

בתשובה למכתבך בפונע לקבורת הערבים שבטנטורה, עלי לציין שאת כל ההרוגים שהיו בטנטורה קברנו, אך לצערי מתים שם יום פרות וטוסים כן שעל זה אי אפשר להתגבר משום שמחסור אנשים בשנו ואי אפשר לקברם. מהר אשלח ערבים מפורזים לקבור את הבהמות.

מפקד חבל מס. 1

ארימין 133, חטי אלכינווין, 1949-46-4663

6. ובמכתב מיום 9.6.1948 נכתב אל "מפקד החבל": "בדקתי אתמול את קבר-אחים בבית הקברות טנטורה. מצאתי הכל בסדר.

המסמך זמין באתר מכון עקבות לחקר הסכסוך הישראלי-פלסטיני בקישור הבא:

<https://www.akevot.org.il/article/tantura/>

7. באשר לבתי הקברות המקוריים של הכפר, באמצעות התחקיר זוהו ארבעה בתי קברות מקוריים בגבולות שטח הכפר. אלה כוללים שלושה בתי קברות מוסלמיים, הגדול מביניהם נמצא בצד הצפוני של הכפר (32.6119152, 34.9189547). באשר לשניים הנוספים, קטנים יותר בהיקפם, אחד נמצא בצפון הרחוק (32.61600, 34.91943) והשני בדרום הרחוק של הכפר (32.60090, 34.91956); וכן בית קברות נוצרי בחלקו הדרומי של הכפר (32.60551, 34.92041). ארבעת בתי הקברות סומנו בתצלום אוויר **במפה מס' 1** המצורפת.
8. מהצלבת הממציאם אודות מיקום קברי האחים ובתי הקברות בדו"ח הנ"ל עם התכנית, עולה כי השימושים על פיה מחללים את קברי האחרים ובתי הקברות שבכפר וימנעו כל אפשרות לסימונם, גידורם והצבת שילוט מתאים (ראו **מפה מס' 2** מצורפת, בה מסומנים קברי האחים ובתי הקברות על רקע התכנית לרבות המבנים/אתרים לשימור).
9. כפי שעולה באופן ברור מהמפה המצורפת, שלושה מתוך ארבעת קברי האחים שאותרו בכפר טנטורה העקור נמצאים בתחום התכנית, שניים מהם (מספרים 4,5 במפה) אף ביעודי קרקע לפיתוח (חניון, דרך משולבת, ספורט ונופש). קבר האחים השלישי (מספר 6 במפה) נמצא ברצועת החוף ליד בית חאגי יחיא המסומן לשימור - יש לגדרו ולסמנו בהתאם. נכון להיום, כלל בתי הקברות וקברי האחים שבטנטורה מחוללים ואינם שמורים כיאות.
10. במצב דברים זה, היתרי בנייה על פי התכנית יעצימו את הפגיעה בכבודם של המתים ובני משפחותיהם. הלכה פסוקה היא, כי זכותו של כל אדם לקבורה מכובדת ונאותה הינה חלק בלתי נפרד מזכותו לכבוד. שכן כבוד האדם אינו רק כבודו של אדם בחייו, אלא גם כבודו של אדם לאחר מותו. זכות האדם המת וזכות יקיריו בהקשר זה לכבוד הוכרה בפסיקה כחלק מזכות האדם לכבוד המעוגנת בחוק יסוד: כבוד האדם וחירותו (לעניין זה ראו: ע"א 294/91 חברה קדישא גחש"א "קהילת ירושלים" נ' קסטנבאום,

(1992) (להלן: עניין קדישא); ע"א 6024/97 פרדריקה שביט נ' חברה קדישא גחש"א ראשל"צ (1999); בג"ץ 6126/94 גיורא סנש נ' רשות השידור (1999); בג"ץ 52/06 חברת אלאקסא לפיתוח נכסי ההקדש המוסלמי בא"י בע"מ (2008); בג"ץ 7583/98 לאה בכרך נ' שר הפנים (2000).

11. מצב החילול הקיים גם לא מאפשר לבני משפחותיהם של הקבורים לבקר ולהתייחד עם יקיריהם. דבר זה שלוב באינטרס של המנוחים שיזכרו ויכבדו אותם אחרי מותם וכן באמותנם של המשפחות. בית המשפט קבע לא אחת, כי בית-הקברות הינו לחיים כמו למתים (ע"א 280/71 רפאל גדעון נ' חברה קדישא גחש"א (1972)). בית המשפט אף קבע שללא הכרה בזכותם של בני המשפחה לכבד את המנוח, ואפשרותם לתבוע את מימוש הזכות הזאת, תהיה הזכות לכבוד המת כמעט ריקה מתוכן (ע"א 4576/08 ליה עטרה בן-צבי נ' פרופ' יהודה היס, פסקה 33 לפסק דינו של המשנה לנשיאה דאז ריבלין (2011)).

12. אי לכך, חילול הקברים פוגע גם ברגשות הציבור, במיוחד אלה ששייכים לאוכלוסייה אליה משתייכים המנוחים - האוכלוסייה הפלסטינית בישראל ובכלל. ההגנה על רגשות אלה הוכרה בפסיקה כאינטרס לגטימי שיש להתחשב בו (עניין חב' אלאקסא לעיל, פסקה, 152 173-174 . ראו גם 2298/05 חב' אלאקסא לפיתוח נכסי ההקדש המוסלמי בע"מ נ' עיריית תל-אביב - יפו, פסקה 21 (2005)).

13. על רקע כל האמור לעיל, אין חולק כי קיימת אחריות על רשויות המדינה לשמור ולטפל במקומות קדושים של כלל הדתות, בין היתר בתי-קברות מוסלמים ונוצרים (בג"ץ 10532/04 שיח' עבדאללה נמר דרוויש נ' השר לענייני דתות, בעמ' 2-3 (2007)). גם בדו"ח ועדת החקירה הממלכתית לבירור התנגשויות בין כוחות הביטחון לבין אזרחים ישראלים באוקטובר 2000, כלל ביקורת נוקבת על רשלנותם של מוסדות ממשלתיים בטיפולם במבני דת של מוסלמים ונוצרים, וחילול בתי קברות הנמצאים בבעלות המדינה (עמ' 35, ו- 55 לדו"ח).

14. יובהר, כי העובדה שהתכנית הנ"ל הינה מאושרת אינה משנה מהחובות המשפטיות שחלות על הרשויות לעניין זה, כולל בשלב של הוצאת היתר בנייה. הפסיקה קבעה כי חובות הרשויות מכוח המשפט המינהלי והחוקתי חלות הן גם בשלב של יישום תכנית מתאר והוצאת היתרים על פיה ולא רק בשלב התכנון עצמו. בעניין חב' אלאקסא נקבע בהקשר זה כי "תכנית בנין עיר הינה אקט בעל ערך נורמטיבי מוכר, ובעלת מעמד של חיקוק (ע"א 3213/97 נקר נ' הוועדה המקומית לתכנון ולבנייה, הרצליה, פד"י נג(4) 625, 634 (1999); ע"א 9355/02 מדינת ישראל נ' ראשד, פד"י נח(4) 406, 416 (2004); ע"א 119/86 קני בתים בע"מ נ' הוועדה המקומית לתכנון ולבנייה, נתניה, פד"י מו(5) 727 (1992)). על אקט כזה להתיישב עם עקרונות חוקתיים במשפט. הוראות בתכנית הנוגדות זכויות יסוד חוקתיות, ואשר פגיעתן בזכויות אלה אינה "פגיעה חוקתית", העומדת במבחן פסקת ההגבלה של חוק היסוד, עשויות להתבטל" (עניין חב' אלאקסא פסקה 130 לפסק הדין).

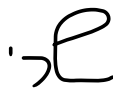
לאור כל האמור לעיל, נבקש:

- א. לעיין בבקשה להיתר בשלביה המוקדמת ובטרם היא מובאת לאישור של הוועדה המקומית, על מנת לבחון יותר לעומק ובאופן יותר מוקדם את הסוגיות המועלות במכתבנו זה.
- ב. להעביר לידנו את התיעוד המפורט שנעשה לאתרי השימור בתחום ההיתר ואת הממצאים הארכיאולוגיים המעודכנים שזים התכנית בצע או מתכנן לבצע בשטח התכנית.

- ג. להימנע מהנפקת היתר שיהיה בו בכדי לחלל את הקברים בשטחה של התכנית.
- ד. להקים צוות מקצועי, בליווי נציגי מרשינו ונציגי הארגונים החתומים על מכתב זה ו/או אנשי מקצוע מטעמם, שיהיה אמון על דיוק מיקום הקברים וסימונם בשטח וביחס לתכנית.
- ה. לסמן, לגדר ולשים שילוט היכן שנמצאים קברי אחים ובתי הקברות בכפר טנטורה, הכל בצורה שמפסיקה את חילולם ומאפשרת ביקור על ידי בני המשפחות וביצוע טקסים דתיים.
- ו. להבטיח את שימורם המלא והנגיש של חמשת המבנים/אתרים ההיסטוריים של הכפר טנטורה העקור בהתאם להוראות התכנית.

לחשיבות הנושא ודחיפותו, נודה למענה בהקדם.

בברכה,

שרי קרוניש, אדרי

עמותת במקום*

sari@bimkom.org

סוהאד בשארה, עו"ד

מרכז עדאלה

suhad@adalah.org

העתקים

- אגף בכיר לעדות דתיות, משרד הפנים - דוא"ל: galitde@moin.gov.il
- בכיר נוצרים, משרד הפנים - דוא"ל: SizerMa@moin.gov.il
- בכיר מוסלמים, משרד הפנים - דוא"ל: ziadab@moin.gov.il
- ליאורה ולדברג, מנהלת היחידה לקיימות וסביבה (ועדת תכנון חוף הכרמל) - דוא"ל: liorav@hcarmel.org.il

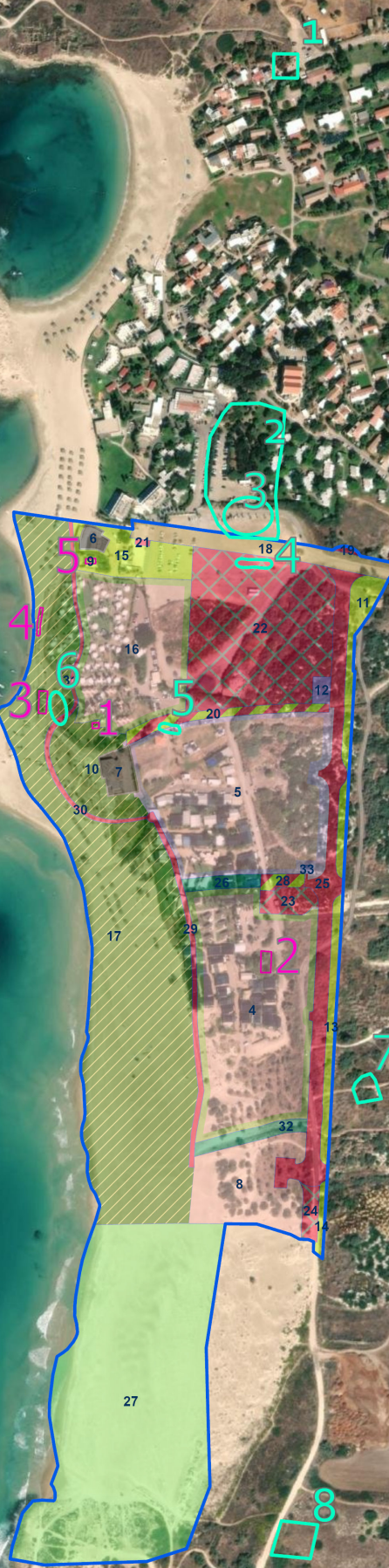
*עיקר מימונה של עמותת במקום מישויות מדיניות זרות.

Figure 23. Location of original cemeteries of Tantara overlaid on contemporary satellite image of the village. Source: 12 May 2021, Maxar Technologies. Forensic Architecture, 2023.

כפר טנטורה

מפה מס' 2

חכ/28/יג	תיאור
[Pink box]	מבנה לשימור
[Green box]	קוט כפרי - מדור חקלאי
[Green hatched box]	חוף רחצה
[Pink hatched box]	אזור תיירות
[Pink box]	דרך מוצעת או הרחבה
[Yellow hatched box]	דרך קיימת או מאושרת
[Light green box]	אזור מלונאות ונופש
[Light green box]	שטח ציבורי פתוח
[Light green box]	שטחים פתוחים
[Light green box]	אחסנה-מחסנים
[Light green box]	תניונים
[Light green box]	מתקנים הנדסיים
[Light green box]	דרך משולבת
[Light green box]	897
[Light green box]	ספורט ונופש
[Light green box]	שביל
[Light green box]	טיילת

מבנים לשימור (לפי תכנית)
1. מבנה קבר
2. שרידי קשתות
3. בית חאג' יחיא
4. קיר הנמל העתיק
5. מבנה קיים

בתי קברות וקברי אחים (לפי סקר פורנזיק)
1. בית קברות מוסלמי צפוני
2. בית קברות מוסלמי ראשי
3. קבר אחים
4. E1: קבר אחים
5. E2: קבר אחים
6. קבר אחים ליד החוף
7. בית קברות נוצרי
8. בית קברות מוסלמי דרומי